

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 10, Issue 2, June 2022, p. 79-88

Received	Reviewed	Published	Doi Number
28.03.2022	17.04.2022	30.06.2022	10.29228/ijlet.58165

The Place of Words in Transferring Cultural Values in Foreign Language Teaching

Fahimeh SHIRAZI¹ & Fahri TEMİZYÜREK²

ABSTRACT

The concepts of culture and language are closely related to each other. It can be said that language and culture are intertwined. Therefore, it is necessary to include cultural transfer in language teaching. For this, language elements that are the carrier of culture like proverbs, idioms, stories etc. can be used. Words can also be used appropriately. Because words are the smallest elements that reflect the culture of the society. This research focuses on words. Turkish and Persian languages were examined as a research example. In this direction, the word exchanges between Turkish and Persian were reviewed. After that, information about which elements should be included and what should be paid attention to, in teaching Turkish as a foreign language to Iranian target audience was conveyed. At the same time, in the suggestions section, it is mentioned about what can be done to improve the quality of teaching. This research has been conducted by screening method. The aim of the research is to Show the commonalities and similarities between Turkish and Persian on the basis of words and to talk about their effects on the teaching process. At the end of study, it was concluded that while common words facilitate the teaching-learning process, false equivalent words affect this process negatively.

Key Words: Turkish as a foreign language, Persian, word exchange, common words, false equivalents.

Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Değerlerin Aktarılmasında Kelimelerin Yeri

ÖZET

Kültür ve dil kavramları birbirleriyle çok yakın ilişkilidirler. Öyle ki dil ile kültür iç içedir denilebilmektedir. Dolayısıyla dil öğretiminde kültür aktarımına da yer verilmesi gerekmektedir. Bunun için; atasözleri, deyimler, hikâyeler vb. kültür taşıyıcısı olan dil öğelerinden yararlanılabilmektedir. Ayrıca kelimelerden de uygun bir şekilde yararlanılabilmektedir. Zira kelimeler, toplumun kültürünü yansıtan dil öğeleridir. İşte bu araştırmada da kelimeler üzerinde durulmaktadır. Çalışma örneği olarak Türkçe ve Farsça seçilmiş ve incelenmiştir. Bu doğrultuda Türkçe ile Farsça arasında bulunan kelime alışverişleri gözden geçirilmiştir. Onun akabinde günümüzde İranlı hedef kitleye yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hangi öğelere yer verilmesi gerektiği ve nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair bilgiler aktarılmıştır. Aynı zamanda öneriler bölümünde, öğretimi daha kaliteli kılmak üzere neler yapılabileceğinden bahsedilmiştir. Bu çalışma tarama yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın amacı Türkçe ile Farsça arasında kelime bazında bulunan ortaklıklar ve benzerlikleri göstermek ve onların öğretim sürecine etkilerinden bahsetmektir. Çalışmanın sonunda ortak kelimeler, öğretim-öğrenim sürecini kolaylaştırırken yabancı eşdeğer kelimeler bu süreci olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe, Farsça, kelime alışverişi, ortak kelimeler, yabancı eşdeğer kelimeler.

¹ Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, shirazi_fahime@yahoo.com, 0000-0002-7557-0097.

² Prof. Dr, Gazi Üniversitesi, fahritemizyurek@gmail.com, 0000-0002-0497-1045.

Giriş

Her toplumda belli bir dil kullanılmaktadır. Diller toplumların kültürünü yansıtmaktadır. Dil ve kültür kavramlarına dikkat edildiğinde bunların birbiriyle çok yakın ilişkili kavramlar oldukları anlaşılmaktadır. Boylu (2014) bu ilişkiyi, “bir dilin söz varlığı, o dili konuşan halkın gelenekleri, inançları ve yaşama bakışları hakkında genel bilgiler verir. Bu nedenle bir halkın yaşayışında meydana gelen değişiklikler o halkın konuştuğu dili ve söz varlığını doğrudan etkiler” (s. 19) şeklinde açıklamaktadır. Başka bir deyişle dil, toplumun en temel yapılarından ve kültürün en önemli öğelerinden biridir. Dolayısıyla kültürün korunması ve güçlendirilmesi için toplumun diline önem verilmesi ve dikkat edilmesi gerekmektedir (Bagheri; 1998, s. 41). Kısacası dil ve kültür iç içedir. Böylelikle dil öğretiminde de kültür aktarımına yer verilmesi gerekmektedir. Asutay (2007) “dilini yalnızca göstergeler dizgesi değil, aynı zamanda bir kültür demek olduğu kabul edilirse, dil ile kültürün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceği görülür. O hâlde dil öğrenimi ve öğretiminde kültür unsurunu hiçbir zaman unutmamak gereklidir.” (s.10) diyerek kültür aktarımının dil öğretimindeki yerini ve önemini belirtmektedir.

Aslında dilin temel öğeleri kelimelerdir. İnsanlar kelimeler yoluyla birbirleriyle iletişim kurmaktadır. Başka bir ifadeyle; kavramlar, kelimeler aracılığı ile aktarılmaktadır. Aynı şekilde kültür de kelimeler aracılığıyla aktarılmaktadır. Çünkü bilindiği gibi bir dilin söz varlığı, o dili konuşan toplumun kavramlar dünyasıdır ve o toplumun maddi ve manevi kültürünü yansıtmaktadır (Aksan, 2004, s. 13). Örneğin; at, taş, ata, ana, yiğit, alp, cesur vb. kelimeler Türk dünyasını hatırlatan kelimelerdir (İlhan, 2012, s. 1519). Dolayısıyla kelimelerin, dil öğretiminde çok önemli bir yeri vardır. Erol (2014) bu konunun önemini “dil öğretiminde kelimelerin öğretimi önemli bir yer tutmaktadır. İster ana dil ister yabancı dilde bazı farklılıklar görülse de, bir dili öğrenme sürecinde, henüz hiçbir dilbilgisi konusu bilinmese de ilk olarak kelimelerle muhatap olunur” (s. 35) şeklinde beyan etmektedir. Ancak özellikle yabancı dil öğretimi sürecinde kelime öğretiminde bazı hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Söz konusu hususlar aşağıdaki maddelerde belirtilmektedir:

- Öğrencilerin yaşı
- Öğrencilerin dil seviyesi
- Öğrencilerin ihtiyaçları
- Kelime sıklığı
- Temel söz varlığının belirlenmesi
- Kelimelerin ana dil ile erek dil arasında ortak veya yabancı eşdeğer olması
- Kelimelerin ders konusu ve bulunan materyaller ile ilgili olması

Yabancı dil öğretiminde hangi seviyede hangi kelimelerin öğretilmesi gerektiği konusundaki sıkıntıları gidermenin tek çözümü temel söz varlığının belirlenmesidir. Temel söz varlığının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken mesele, kelime sıklığıdır. Zira diller, sık kullanılan kelimelerde farklılık göstermektedir. Dolayısıyla öğretici hangi dili öğretecekse o dilin kelimelerini incelemeli ve o dili kendi sistemi içinde öğretmelidir. Örneğin; İranlı öğrencilere yabancı dil olarak Türkçe öğretenler kelime öğretiminde, günümüz Farsçasında sık kullanılan kelimeleri değil, günümüz Türkçesinde sık kullanılan kelimeleri göz önünde bulundurmalıdır. Zira “dillerin arasında ne kadar benzerlik olursa olsun yine de sık kullanılan kelimelerde farklılık görülebilir” (Shirazi; 2019 s.13). Bunların yanı sıra öğreticilerin yalnızca ders kitaplarına bağlı kalmamaları gerekmektedir. Çünkü “mevcut ders kitaplarında geçen

kelimelerin öğretimi ile öğrencilerin zengin kelime hazinesine sahip olmayacağı ve kitapların buna yeterli kadar katkı sağlamayacağı ortadadır” (Aydın; 2015, s. 35). Öğreticiler ders kitabı dışında gazetelerden, broşürlerden, hikâye kitaplarından vb. kaynaklardan yararlanabilmektedir. Kelime öğretiminde dikkat edilmesi gereken başka bir husus da kelimelerin durumudur. Bazı kelimeler, öğrencilerin ana dili ile öğrenmekte olduğu yabancı dil arasında ortak ve bazıları yalancı eşdeğerdir. Bazı kelimeler ise ne ortak ne de yalancı eşdeğerdir. Yabancı dil öğretiminde özen ile öğretilmesi gereken kelimeler, ortak ve yalancı eşdeğer kelimelerdir. Zira bilindiği gibi diller arasındaki ortaklıklar dil öğretimi-öğrenimini kolaylaştırmakta; farklılıklar ise bu süreci zorlaştırmaktadır. Bu çalışmada da söz konusu ortaklıklardan ve farklılıklardan bahsedilecektir. Araştırmada ele alınan diller ise Farsça ve Türkçedir.

Türkçe ve Farsçanın Temasları

Toplumlar arasındaki dinî, ticarî, siyasal vb. etkileşimler neticesinde diller arasında da karşılıklı ödünç ögeler ve kelime aktarımı meydana gelmektedir (Aksan, 1990, s. 137). Bu bütün diller için geçerlidir. Diller arasındaki etkileşim sadece kelime düzeyinde değil, kelime gruplarında, cümle yapılarında, kalıp sözlerde vd. dil ögelerinde de gerçekleşmektedir. Bu araştırmada Türkçe ile Farsça arasında gerçekleşen dil etkileşimleri incelenmektedir.

Eski zamanlarda Türkler ile İranlılar birlikte aynı coğrafyada yaşamışlardır. Bunun sonucunda onların dilinde ve kültüründe birçok ortaklık ve benzerlik bulunmaktadır. Levend (1972, s. 6; aktaran Karaismailoğlu, 2013, s. 10) Arap ve İran medeniyetinin Türklere etkisini açıklarken Türk dilinin hiçbir yerde devlet ve medeniyet dili olmadığını belirtmektedir. Eski asırlarda Türk devletinde Arapça ve daha sonrasında Farsça devlet dili olmuştur. Genel olarak Türklerin İranlılar ile çok yakın ilişkileri olmuştur. Örneğin; Türkler İslamiyet’i İran’dan öğrenmiş. Manzum sözlük yazma geleneği de Fars edebiyatı aracılığı ile Türkçeye geçmiştir. Nitekim Anadolu’da kaleme alınan ilk manzum sözlük örneği Farsçadır (Babacan, 2017, s. 88). Ama bu ilişki tek taraflı bir ilişki ve etkileşim değildi. Türkler uzun bir süre İran coğrafyasında bulundu. Üstelik yirminci yüzyıla kadar İran’da kurulmuş birçok devlet, bir Türk hanedanı tarafından yönetildi. Böylelikle günümüz Farsçası da incelendiğinde birçok Türkçe kelime, ek, kelime grubu vs. görülmektedir. Bu da Türkçenin ve Farsçanın karşılıklı etkileşimlerini göstermektedir. Şimdiye kadar birçok araştırmacı söz konusu etkileşimleri çalışma konusu olarak ele almıştır (Köprülü, 1942, Karaağaç, 1998; Eker, 2009; Coşgun ve Başar, 2015 vs.). Buna rağmen hâlâ ele alınmamış veya detaylı bir şekilde incelenmemiş konular bulunmaktadır.

Türkçe-Farsça Kelime Alışverişleri

Türkçe ile Farsça arasında birçok benzer unsur bulunmaktadır. Bahis konusu benzerlikler eklerde, bağlaçlarda, kelimelerde, kelime gruplarında, cümle yapılarında, bazı gramer konularında, atasözlerinde, deyimlerde, kalıp sözlerde vs. görülmektedir. Ancak bu çalışmada sadece kelimeler üzerinde durulmaktadır.

Türkçeden Farsçaya Geçen Kelimeler

Daha önce değinildiği gibi Türkçe ve Farsça arasında karşılıklı bir etkileşim bulunmaktadır. Yani hem Türkçeden Farsçaya hem de Farsçadan Türkçeye birçok kelime geçmiştir. Bu bölümde Türkçeden Farsçaya geçmiş kelimelerden birkaç örnek gösterilmektedir.

Tablo 1. *Türkçeden Farsçaya geçen kelimeler*

Türkçe	Farsça	Türkçe	Farsça	Türkçe	Farsça
Armağan	ارمغان	Göç	کوچ	Oda	اتاق
Baklava	باقلاوا	Hanım	خانم	Ördek	اردک
Batak	باتلاق	Hatun	خاتون	Tabak	بشقاب
Bayrak	بیرق	Kaçak	قاچاق	Tencere	قابلمه
Bohça	بقچه	Kaşık	قاشق	Top	توپ
Boncuk	منجوق	Kayık	قایق	Yağma	یغما
Çolak	چلاق	Kaz	غاز	Yaka	یقه
Dadaş	داداش	Kurbağa	قورباغه	Yavaş	یواش
Dolma	دلمه	Muştuluk	مشنلق	Yaylak	ییللق
Fırça	فرچه	Ocak	اجاق	Yedek	یدک

Yukarıdaki tabloda Farsçadaki Türkçe kelimelerden otuz adet örnek verilmektedir. Eski asırlardan günümüze kadar Türkçeden Farsçaya pek çok kelime geçmiştir. Söz konusu kelimelerin bir kısmı günümüzde artık kullanılmasa da onların pek çoğu günümüz Farsçasında işlektir. Rezai (2017) bir çalışmada Farsçadaki Türkçe kelimelerin gelişim sürecinden bahsederken Türkçeden Farsçaya geçen kelimeler ile ilgili önemli bilgiler aktarmaktadır. Söz konusu çalışmaya göre “Farsçadaki Türkçe kelimeler, farklı dönemlerde ve farklı lehçeler aracılığıyla bu dile girmiştir. Bu doğrultuda Türkçenin tarihî lehçelerinin yanı sıra Oğuz Türkçesinin değişik lehçeleri rol oynamaktadır. Ayrıca uzun zaman İran coğrafyasında etkili olan Çağatay Türkçesi göz ardı edilmemelidir” (s. 58). Rezai aynı çalışmada çok önemli bir meseleye değinmektedir; o da Türkçeden Farsçaya geçen kelimelerin kullanım durumlarıdır. Söz konusu kelimeler bazen eski şeklini korurken bazen de zaman içerisinde bazı değişimlere uğramıştır. Bazılarında fonetik değişiklik bazılarında ise anlam değişikliği meydana gelmiştir (s. 56). Dolayısıyla İranlı hedef kitleye yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, kelimelerin doğru anlamı ve kullanım durumları özenli bir şekilde öğretilmelidir.

Farsçadan Türkçeye Geçen Kelimeler

Farsça Selçuklular döneminde sanat ve edebiyat dili olarak benimsendi. Daha sonra Osmanlı döneminde daha da yaygınlaştı. Böylece Türkçeye birçok Farsça kelime, kelime grubu, gramer ögesi vs. girdi (Dursunoğlu, 2009, s. 132). Aşağıda Farsçadan Türkçeye geçen kelimelerden birkaç örnek verilmektedir.

Tablo 2. Farsçadan Türkçeye geçen kelimeler

Türkçe	Farsça	Türkçe	Farsça	Türkçe	Farsça
Aferin	أفرین	Can	جان	Feryat	فریاد
Aheste	آهسته	Ciğer	جیگر	Günah	گناه
Arzu	آرزو	Cihan	جهان	Hafta	هفته
Aşına	آشنا	Çare	چاره	İncir	انجیر
Ateş	آتش	Çene	چانه	İşkence	شکنجه
Ayna	آینه	Dayı	دایی	Kilim	گلیم
Badem	بادام	Derman	درمان	Merdiven	نردبان
Bağ	باغ	Diğer	دیگر	Naz	ناز
Bahane	بهانه	Emir	امر	Pejmürde	پژمرده
Bahar	بهار	Ferah	فراخ	Yâd	یاد

Yukarıdaki tabloda Farsçadan Türkçeye geçmiş kelimelerden otuz adet örnek verilmektedir. Gösterilen kelimeler sadece birkaç örnek idi. Daha detaylı bir inceleme yapıldığında uzun bir kelime listesi ortaya çıkacaktır. Doğan (2019) bir araştırmasında Türkiye Türkçesinde bulunan Farsça kökenli kelimeler üzerinde durmuş ve bu konuyu detaylı bir şekilde incelemiştir. Adı geçen araştırmacı yaptığı tetkikler sonucunda; Türkçede kullanılan Farsça kökenli kelimelerin önemli bir kısmının etkileşim sonucu ses, yapı ve anlam değişimine uğradığını, hatta kimi zaman Farsçada hiç kullanılmayan yeni anlamlar kazandığını ve farklı yapılar kurduğunu belirtmektedir (s. 3). Bu nedenle İranlı öğrencilere yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sırasında Farsçadan Türkçeye geçen kelimelerin öğretimi itina ve dikkat ile yapılmalıdır. Aksi takdirde öğrenciler söz konusu kelimeleri yanlış anlamda veya yanlış bağlamda kullanabilmektedir.

Türkçe-Farsça Ortak Kelimeler

Eker (2010) Türk ve İran dillerinin etkileşim süreci hakkında şu izahatı vermektedir: “Türk ve İran dillerinin birbirlerini etkileme süreci, özellikle İran, Afganistan, Özbekistan, Tacikistan vd. coğrafyalarda on dört yüzyıldır kesintisiz biçimde devam etmektedir” (s. 197). Bu derin etkileşimin sonucunda sadece Farsça ve Türkçe kökenli kelime alışverişi yapılmamıştır, aynı zamanda hem Türkçeye hem de Farsçaya, kökeni diğer dillerden olan kelimeler de girmiştir. Aşağıda söz konusu ortak kelimelerden birkaç örnek verilmektedir.

Tablo 3. Türkçe-Farsça ortak kelimeler

Türkçe	Farsça	Köken	Türkçe	Farsça	Köken
Abajur	أباجور	Fransızca	Doktor	دکتر	Fransızca
Abone	آبونه	Fransızca	Edebiyat	ادبیات	Arapça
Acele	عجله	Arapça	Egzoz	اگزوز	İngilizce
Aciz	عاجز	Arapça	Ehemmiyet	اهمیت	Arapça
Adalet	عدالت	Arapça	Enerji	انرژی	Fransızca
Alzaymır	ألزایمر	İngilizce	Estamp	استامپ	Fransızca
Asansör	آسانسور	Fransızca	Fanus	فانوس	Yunanca
Atlas	اطلس	Yunanca	Galeri	گالری	Fransızca
Bale	باله	Fransızca	Garson	گارسون	Fransızca
Bamya	بامیه	Yunanca	Haç	خاج	Ermenice
Basketbol	بسکتبال	İngilizce	İnternet	اینترنت	İngilizce
Beytülmal	بيت المال	Arapça	Jel	ژل	Fransızca
Bilardo	بیلیارد	İtalyanca	Kanarya	قناری	İspanyolca
Bovling	بولینگ	İngilizce	Karate	کاراته	Japonca
Brokoli	بروکلی	İtalyanca	Kırmızı	قرمز	Sanskritçe
Cahil	جاهل	Arapça	Lens	لنز	İngilizce
Cefa	جفا	Arapça	Makarna	ماکارانی	İtalyanca
Ceket	ژاکت	Fransızca	Maşallah	ماشاءالله	Arapça
Cips	چیپس	İngilizce	Nazi	نازی	Almanca
Cuma	جمعه	Arapça	Numara	نمره	İtalyanca
Çay	چای	Çince	Papirüs	پاپيروس	Latince
Çek	چک	İngilizce	Sari	ساری	Hintçe
Dantel	دانتل	Fransızca	Serçe	سرچه	Soğdca
Dart	دارت	İngilizce	Ütü	اتو	Rusça
Diyabet	دیابت	Fransızca	Yulaf	یولاف	Rumca

Yukarıdaki tabloda Türkçe-Farsça ortak kelimelerden elli adet örnek gösterilmektedir. Gösterilen kelimelerin kökenlerine dikkat edildiğinde farklı dillerden bu iki dile kelime girdiği görülmektedir. Türkçe ve Farsça özellikle Arapça ve Fransızcadan pek çok kelime ödünç almıştır. Söz konusu ödünç kelimelerin çoğu hâlâ Türkler ve İranlılar tarafından sıkça kullanılmaktadır. Bazıları ise işlekliliğini yitirmiştir. Bazı ödünç kelimeler de bazı değişikliklere uğramıştır ve farklı biçimde veya farklı anlamda işlekliliğine devam etmektedir.

Türkçe-Farsça Yalancı Eşdeğer Kelimeler

Ortak kelimelerin yanında Türkçe ile Farsça arasında yalancı eşdeğer nitelikte olan kelimeler de bulunmaktadır. Bu tür kelimeler görünüşte ortak gibi görünmekte fakat farklı anlamlara gelmektedirler. Daha açık bir ifade ile bu kelimeler, imla veya telaffuz bakımında birbirlerine çok benzemektedirler ancak anlamları ve kullanım alanları tamamen veya kısmen farklıdır. Aşağıda Türkçe-Farsça yalancı eşdeğer kelimelerden birkaç örnek verilmektedir.

Tablo 4. Türkçe-Farsça yalancı eşdeğer kelimeler

Türkçe	Farsça	Köken	Türkçe	Farsça	Köken
Adam	آدم	Arapça	Hala	خاله	Farsça
Ameliyat	عملیات	Arapça	Hala	حالا	Arapça
Ampul	آمپول	Fransızca	Huzur	حضور	Arapça
Aş	آش	Sanskritçe	İfade	افاده	Arapça
Aşüfte	آشفته	Farsça	Keder	كدر	Arapça
Bank	بانك	Fransızca	Kemer	كمر	Farsça
Bedel	بدل	Arapça	Mahya	محيا	Farsça
Beste	بسته	Farsça	Maskara	مسخره	Arapça
Bostan	بوستان	Farsça	Meğer	مگر	Farsça
Burs	بورس	Fransızca	Memnun	ممنون	Arapça
Cadde	جاده	Arapça	Mengene	منگنه	Yunanca
Cambaz	جانباز	Farsça	Nazik	نازك	Farsça
Cesaret	جسارت	Arapça	Niyaz	نیاز	Farsça
Cetvel	جدول	Arapça	Omlet	املت	Fransızca
Çirkin	چرکین	Farsça	Ordu	اردو	Türkçe
Çürük	چروک	Türkçe	Parça	پارچه	Farsça
Dair	دایر	Arapça	Piyaz	پیاز	Farsça
Dava	دعا	Arapça	Rüzgâr	روزگار	Farsça
Destan	داستان	Farsça	Sakin	ساکن	Arapça
Devam	دوام	Arapça	Şirin	شیرین	Farsça
Dürüst	درست	Farsça	Teklif	تکلیف	Arapça
Eser	اثر	Arapça	Telaş	تلاش	Arapça
Fakat	فقط	Arapça	Tenha	تنها	Farsça
Fener	فنر	Türkçe	Teveccüh	توجه	Arapça
Gamze	غمزه	Arapça	Zarf	ظرف	Arapça

Yukarıdaki tabloda Türkçe-Farsça yalancı eşdeğer kelimelerden elli adet örnek gösterilmektedir. Gösterilen örneklere dikkat edildiğinde kökenlerinin farklı dillere ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu kelimeler yabancı dil olarak Türkçe öğrenen İranlı öğrenciler için kafa karıştırıcı olabilmektedir. Zira bu kelimeler öğrencilerin ana dilinde farklı bağlamda ve farklı anlamda kullanılmaktadır ve öğrenciler, bu kelimeleri iyi bir şekilde öğrenmediği takdirde onları yanlış anlamda veya yanlış bağlamda kullanabilmektedir. Bu durum da öğrencilerin stres yapmalarına neden olabilmektedir. Dolayısıyla İranlı hedef kitleye yabancı dil olarak Türkçe öğretenler, kelime öğretimi sırasında yalancı eşdeğer kelimelerin öğrenciler tarafından doğru bir şekilde kavrandığı ve öğrenildiğine dikkat etmelidirler.

Sonuç

Daha önce de değinildiği gibi dil ile kültür arasında çok yakın bir ilişki bulunmaktadır. Dolayısıyla dil öğretiminde yapılması gerekenlerden biri kültür aktarımıdır. Ancak dil öğretiminde kültür aktarımı yapmak için değişik tekniklerden yararlanmak gerekmektedir. Ders sırasında sürekli öğrenciye kültürden bahsedip “işte bu bizim kültürümüz, siz de öğrenin ve uygulamaya çalışın” gibi ifadeler

söylemek, öğrencileri hem dilden hem de kültürden bezdirebilmektedir. Bunun için yabancı dil öğretimi sırasında kültür etkileşimi yapılarak ve dilin içinde gizli olan kültürel öğeler öğretilerek çok kolay bir şekilde kültür aktarımı yapılabilmektedir. Böylelikle öğrenciler hiç sıkılmadan hatta farkında olmadan kültür ile aşına olabilmektedirler. Örneğin; atasözleri, deyimler, kalıp sözler, hikâyeler vb. hepsi kültürel bilgiler taşıyan dil öğeleridir. Daha ince düşünüldüğünde bazen kelimelerin bile kültür taşıyıcısı oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü kültürü aktaran dildir ve dilde de kavramlar ve anlamları aktaran öğeler kelimelerdir.

Dillerde ve kültürlerde bulunan ortaklıklar ve benzerlikler, o toplumların temaslarının sonucunda ortaya çıkmıştır. Örneğin; Türkçe ile Farsça arasında birçok ortak kelime bulunmaktadır. Söz konusu kelimeler, Türkler ile İranlıların eski zamanlarda ortak bir coğrafyada ortak bir tarih geçirmelerinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Aslında bu ortak öğeler, İranlı hedef kitleye yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çok uygun malzemeler olabilmektedir. Zira öğrenciler onları daha kolay bir şekilde öğrenebilmektedir.

Bu araştırmada, Türkçe-Farsça kelime alışverişi üzerinde genel bir inceleme yapıldı. Bahis konusu iki dilde bulunan kelimelere dikkat edildiğinde birçok ortak ve benzer kelime bulunduğu anlaşılmaktadır. Temaslar sonucunda birçok kelimenin Türkçeden Farsçaya ve birçok kelimenin de Farsçadan Türkçeye geçtiği görülmektedir. Bunların yanı sıra kökeni başka dillerden olan ortak kelimeler de dikkatleri çekmektedir. Kökeni hangi dil olursa olsun, günümüz Türkçesinde sık kullanılan bütün ortak kelimeler, İranlılara Türkiye Türkçesi öğretiminde çok önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü öğrencilere öğretimi, öğrencilere de öğrenimi kolaylaştırmaktadır ancak kelimelerin öğretiminde öğrencilerin yaşına, seviyesine, ihtiyacına ve dersin konusuna da dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda farklı kelime listeleri hazırlanabilmektedir. Söz konusu listeler dil seviyelerine ve dersin konusuna göre oluşturulabilmektedir. Örneğin; “mutfak, yiyecek ve içecekler”, “seyahat”, “hastalık”, “konuklamak”, “spor” gibi farklı temalı kelime listeleri hazırlanabilmektedir. Söz temsili; aşağıda “mutfak, yiyecek ve içecekler” konusu için kısa bir kelime listesi örneği sunulmaktadır.

Tablo 5. “Mutfak, yiyecek ve içecekler” temalı Türkçe-Farsça ortak kelimeler

Türkçe	Farsça	Türkçe	Farsça	Türkçe	Farsça
Ananas	آناناس	Kıyma	قیمه	Salata	سالاد
Çay	چای	Leğen	لگن	Sirke	سرکه
Hurma	خرما	Meyve	میوه	Sofra	سفره
Ispanak	اسفناج	Nane	نعنا	Sos	سس
Kahve	قهوه	Nişasta	نشاسته	Sumak	سماق
Kâse	کاسه	Ocak	اجاق	Şalgam	شلغم
Kaşık	قاشق	Peynir	پنیر	Tarçın	دارچین
Kavurma	قورمه	Portakal	پرتقال	Zencefil	زنجبیل
Kibrit	کبریت	Reyhan	ریحان	Zerdeçal	زردچوبه
Kişişiş	گشنیز	Safran	زعفران	Zeytin	زیتون

Yukarıdaki tabloda “mutfak, yiyecek ve içecekler” konusu ile ilgili otuz adet ortak kelimedenden oluşan kısa bir örnek kelime listesi gösterilmektedir. Öğreticiler derste İranlı hedef kitleye Türk mutfağından ve Türk yemek kültüründen bahsederken gösterilen kelimelerden yararlanabilmektedir. Bu ortak kelimeler dikkat çekicidir, öğrencilerin motivasyonunu artırır ve onlara samimiyet hissi verir. İranlılara Türkçe öğretiminde kelime öğretimi için gösterilen listeye benzer birçok farklı temalı ortak kelime listesi

oluşturulabilmektedir. Bu tür kelime listeleri oluşturulursa öğretmenler dersin konusu ile ilgili olan ortak kelimelere hemen ulaşabilmektedir.

Türkçe-Farsça kelime alışverişlerine dikkat edildiğinde ortak kelimelerin yanında yalancı eşdeğer kelimelerle de karşılaşmaktadır. Bu tür kelimelerin Farsçadaki anlamı Türkçedeki anlamından farklı olduğundan öğrencilerin kafasını karışmaktadır. Bu nedenle İranlı öğrencilere Türkçe öğretmenler, kelime öğretimi sırasında yalancı eşdeğer kelimelere biraz daha hassasiyet göstermelidirler. Aksi takdirde öğrenciler bu kelimeleri yanlış anlamda ve yanlış bağlamda kullanabilmektedirler. Bu durumda öğrenciler iletişim kurarken sıkıntı yaşayabilmekte ve bu durum yanlış anlaşılmalara sebep olabilmektedir. Yine “mutfak, yiyecek ve içecekler” konusundan örnek vermek gerekirse; Farsçada “piyaz” kelimesi “soğan” anlamına ve “çürük” kelimesi “buruşuk” anlamına gelmektedir. Bu kelimelerin doğru anlamını kavramayan öğrenci “marketten bir kilo piyaz al” veya “gömleğin çürük onu ütüle” gibi hatalı cümleler kurabilmektedir. Dolayısıyla öğretmenler yalancı eşdeğer kelimeleri özenle öğretmeli ve onların anlamını ve kullanıldığı bağlamları farklı örnekler aracılığı ile öğrencilere doğru bir şekilde kavratmalıdırlar.

Kaynakça

- Aksan, D. (1990). Her yönüyle dil ana çizgileriyle dil bilim 1. Türk Dil Kurumu: Ankara.
- Aksan, D. (2004). Dilbilim ve Türkçe yazıları. Multilingual: İstanbul.
- Asutay, H. (2007). Dil, kültür ve eğitim. Konya: Eğitim.
- Aydın, M. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders ve okuma kitaplarındaki kelime sıklığı ve seviyeye göre kelime hazinesi çalışması. Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Babacan, İ. (2017). Edebiyatımızın müstakil tek tarihî manzum ağız sözlüğü: Erzurum lehçesi lügati. *Diyalektolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, s. 87-110.
- Bagheri, M. (1998). *Mogeddamat-i zeban Şinasi*. Peyam-i Nur: Tehran.
- Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve İran’da Türkçe öğretiminde etkisi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(2), s. 19-28.
- Coşgun G. & Başar, U. (2015). İranlılara yabancı dil olarak Türkiye Türkçesi öğretiminde önemli bir sorun: Yalancı eşdeğerlikler. *Inesjournal Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (4), s. 497-512.
- Doğan, Ö. (2019). Türkiye Türkçesinde Farsça Kökenli Kelimeler. Yayınlanmış Yüksek Lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dursunoğlu, H. (2009). Türkiye Türkçesindeki Farsça sözcükler ve kullanım şekilleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(1), S. 131-142.
- Eker, S. (2009). Türkçe-Farsça ilişkilerine ses, biçim ve tümce bilgisi düzeylerinde eşzamanlı genel bir bakış. *Turcologica 79 Essays on Turkish Linguistics içinde* (373-383). Harrassowitz Verlag, Wiesbaden.
- Eker, S. (2010). Türkçe-Farsça dil ilişkilerinde anlam kopyaları üzerine notlar. *Sosyoloji Yazıları 1 içinde* (197-211). Güngör Ergen, N., Burcu, E. & Şahin, B.

-
- Erol, H. F. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde temel seviyede kelime edinimi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İlhan, N. (2012). Toplumsal ve ferdi düşüncenin dile yansımaları (dil-düşünce ilişkisi). *Turkish Studies*, 7(3), s. 1517-1525.
- Karağaç, G. (1998). Türkçenin komşularıyla ilişkilerine genel bir bakış. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 28, s. 359-406.
- Karaismailoğlu, A. (2013). Tarih boyunca Türkler ve Farsça, modern yaklaşımlara bir eleştiri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), s. 6-15.
- Köprülü, F. (1942). Yeni Fârisî'de Türk unsurları. *Türkiyat Mecmuası*, 7, S. 1-16.
- Rezai, M. (2017). Farsçadaki Türkçe Sözcüklerin Gelişim Sürecine Dair Bazı Tespitler. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 14(2), s. 56-73.
- Shirazi, F. (2019). Türkçe ve Farsçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan temel düzeyindeki ders kitaplarının kelime sıklıkları açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 4(1), s. 2-14.